

נייר עמדה בנושא ציד לשם ספורט וציד בדרך אכזרית

מבוא

ה"חוק להגנת חיות הבר, התשט"ו-1955" מחלק את חיות הבר לארבע קבוצות: "מטופחת", "מזיק", "ציד" ו"מוגנות". החוק קובע שאסור לצוד חיות בר שהן בגדר "ציד" או "מוגנות" אלא ברשיון ציד או בהיתר¹. החוק מסמך את שר החקלאות לתת רישיון לצוד חיות בר שהן בגדר "ציד" ולהתיר ציד של חיות בר שהן בגדר "מוגנות" מכמה טעמים: "למטרות מדעיות, לרבייה, לשמירת האיזון בטבע, למניעת נזקים לחקלאות, למניעת סכנה לאדם או לחי ולמניעת מחלות מידבקות בהם". ב"תקנות להגנת חיית הבר התשל"ו-1976", נקבעו מועדים מסוימים בשנה ומקומות מסוימים שמותר למי שהוענק לו רישיון לצוד בהם חיות בר שהן בגדר "ציד". התיר זה כולל ציד לשם ספורט ושעשוע.²

כמו כן, החוק אוסר להשתמש בשיטות אכזריות גם כשהציד מותר.³

ביום 13.01.2016, שודרה בתכנית "מבט שני" בערוץ 1 כתבה נרחבת על הפגיעה בבעלי חיים במסגרת הציד בישראל. בכתבה הועלו טענות קשות בדבר כשלים באכיפת החוק ובהסדרת הציד על ידי "רשות הטבע והגנים". בעקבות זאת, ביקשו חברות הכנסת תמר זנדברג ויעל כהן-פארן לקיים דיון דחוף בעניין זה ב"וועדת המשנה לצער בעלי חיים", הפועלת במסגרת "ועדת החינוך התרבות והספורט". מטרת נייר עמדה זה לבחון את נקודת המבט היהודי ביחס לציד.

מבט יהודי

- ציד לתועלת האדם.** ההלכה אוסרת לצער בעל חיים אלא אם יש בדבר תועלת לאדם. בכלל תועלת זו, ההלכה מתירה לצער בעל חיים גם לצורך שיפור ההרגשה של בני אדם, כגון הנאה מן המראה היפה של בעל החיים או מן השעשוע באמצעות בעל החיים.⁴ עם זאת, תועלת זו צריכה להיחשב על ידי רוב בני האדם כ"תועלת ממשית".⁵
- ראוי לציין כי גם כשמותר מעיקר הדין לצער בעל חיים למען הנאת האדם, הסתייגו חכמים מן הדבר ואמרו שהמנהג הוא להימנע מלעשות כן.⁶
- ציד שאינו לתועלת האדם.** הפוסקים אוסרים ציד למטרות ספורט ושעשוע וציד אכזרי שאינו לתועלת האדם.⁷ על פי היהדות, ציד שאינו לתועלת האדם אסור משני טעמים:
  - פגיעה מיותרת בטבע.** אסור מדין "בל תשחית" להשחית כל דבר שלא לצורך משמעותי לבני האדם, ובכלל זה אסור לצוד בעל חיים שלא לתועלת גדולה משמעותי לאדם.⁸ נוסף על זה, יש איסור מיוחד לפגוע בבעל חיים משום "צער בעלי חיים".⁹
  - מעשה המרגיל את האדם לאכזריות.** יסוד מוסד ביהדות הוא כי "אחרי המעשים נמשכים הלבבות"¹⁰, ומשום כך לימדתנו התורה שצריך האדם להימנע מלעשות מעשים העלולים לחזק בו תכונות ומידות שליליות. בהתאם לכלל זה, התייחסו חכמים לציד לשם שעשוע כמעשה המבטא אכזריות, וממלא מחזק מידה רעה זו, ואסרו אותו באיסור מוחלט.¹¹

משום כך, רבני "צהר" תומכים בקידום "הצעת חוק להגנת חיית הבר (תקון מס' 7), התשע"א-2011", שביקשה לאסור לגמרי ציד לשם ספורט ושעשוע, אך הוקפאה בכנסת הקודמת.

¹ בסעיף 2 של החוק.

² אמנם למעשה נמנע בג"ץ מלחייב את המדינה לתת רישיון ציד למטרות אלו. עיין בג"ץ 36/68 סולימאן בלאן נ' שר החקלאות ואח', פ"ד כב(1) 617 במותב מ"מ הנשיא זילברג והשופטים כהן וקיסטר. ועיין י' זמיר, "על הצדק בבית המשפט הגבוה לצדק", הפרקליט כו (1970), עמ' 212, המבקר את בג"ץ על שחרג מסמכותו בעניין זה.

³ בסעיף 5 של החוק.

⁴ הרב ישראל איסרליין, תרומת הדשן, חלק ב, סימן קה; רמ"א, אבן העזר, סימן ה, סעיף יד.

⁵ הרב משה פיינשטיין מגדיר את ההיתר בלשון זה (שו"ת איגרות משה, אבן העזר, חלק ד, סימן צב): "דוקא בדבר שדרכן דאינשי בכך [...] אלא דבר שהוא הנאת האדם ממש".

⁶ לעיל הע' 4.

⁷ שו"ת נודע ביהודה, מהדורה תניינא, יורה דעה, סימן י. ועיין שם הע' 11.

⁸ שו"ת מנחת יצחק, חלק ו, סימן קמה. ראוי לציין בהקשר זה כי הנודע ביהודה סבור שאין לאסור ציד לשם שעשוע מצד "בל תשחית". וטעמו ונימוקו עמו: "א"כ הני חיתו יער כל זמן שהם בחיים אין בהם שום הנאה לאדם רק עיקר הנאה במותן בעורותיהם ובבשרם, ואיך נימא שיהיה אסור להמיתם משום בל תשחית". כיום, כשחיות רבות הן בגדר "מוגנות", ובעיני רוב בני אדם יש להם ערך בהיותם בחיים, הריגתם בציד הוא בגדר "בל תשחית".

⁹ לעיל הע' 5.

¹⁰ ראה: ספר החינוך, מצווה טז; ספר העיקרים ד, יג.

¹¹ ר' שאול הלוי מורטירא, מחכמי הספרדים באמסטרדם במאה הי"ז, בספרו גבעת שאול, פרשת וישב (ורשא תרס"ב, מד ע"א); ור' שבת ברי אלישע מלויקין, מחכמי איטליה במאה הי"ח. השאלה מובאת באנציקלופדיה ההלכתית "פחד יצחק" (לר' יצחק לאמפרונטי, פאדובה, המאות הי"ז-י"ח), ערך צידה; ר' שמשון מורפורגו, מאנקונה (המאות הי"ז-י"ח), שו"ת שמש צדקה, חלק יורה דעה, סימן נו. לעניין זה, ראה שו"ת יחוה דעת (לר' עובדיה יוסף), חלק ג, סימן סו, האוסר לחזות במלחמת שוורים ומביא מדברי רבנו חיים בן עטר, בספרו אור החיים (פרשת אחרי מות יז, יא): "אסור לנו להמית ולהרוג בהמה או חיה, שלא הותרה לנו אלא שחיטה לאכילת בשרה וכיוצא בזה. ואפילו שור שנגח והמית אדם, מיתתו רק על ידי סנהדרין של עשרים ושלשה".